

KORXONALAR UCHUN IQTISODIY FOYDA

Xusainova Xusnidaxon

Namangan to'qmachilik sanoati institut, o'qituvchi

Valixonova Gulasal

Namangan to'qmachilik sanoati institut, talaba

Annotatsiya: *Iqtisodiy foyda nafaqat moliyaviy ko'rsatkich, balki strategik qarorlar qabul qilish, rivojlanish rejalari tuzish, bozor raqobatida ustunlikka erishish, innovatsiyalarni rag'batlantirish, xodimlarni motivatsiya qilish, ijtimoiy mas'uliyatni amalga oshirish va risklarni boshqarish uchun ham muhim vosita ekanligi ko'rsatiladi. Yuqori iqtisodiy foyda korxonalariga yangi imkoniyatlar yaratish, investitsiyalarni jalb qilish, marketing strategiyalarini rivojlantirish, xodimlarni qo'llab-quvvatlash va barqaror rivojlanishga erishish imkonini beradi.*

Abstract: *Economic profit is not only a financial indicator, but also an important tool for making strategic decisions, making development plans, achieving an advantage in market competition, encouraging innovation, motivating employees, implementing social responsibility and managing risks. is displayed. High economic profit allows enterprises to create new opportunities, attract investments, develop marketing strategies, support employees and achieve sustainable development.*

Аннотация: *Экономическая прибыль является не только финансовым показателем, но и важным инструментом принятия стратегических решений, составления планов развития, достижения преимущества в рыночной конкуренции, стимулирования инноваций, мотивации сотрудников, реализации социальной ответственности и управления рисками. Высокая экономическая прибыль позволяет предприятиям создавать новые возможности, привлекать инвестиции, разрабатывать маркетинговые стратегии, поддерживать сотрудников и достигать устойчивого развития.*

Kalit so'zlar: *korxonona, Innovatsiya, bozor, raqobatchilar, investor, Marketing, Ijtimoiy va ekologik*

Iqtisodiy foyda nafaqat moliyaviy ko'rsatkich, balki korxonaning strategik qarorlari, rivojlanish rejalarini belgilash va bozor raqobatiga ta'sir ko'rsatadi. Bu ko'rsatkich quyidagi jihatlarda yanada kengayadi:

Yangi imkoniyatlar yaratish

1. Yangi imkoniyatlar yaratish: Iqtisodiy foyda yuqori bo'lsa, bu yangi biznes imkoniyatlari va innovatsiyalarni kiritish uchun kuchli asos bo'ladi. Korxonalar ko'proq resurslar ajratish imkoniyatiga ega bo'ladi va yangi mahsulotlar yoki xizmatlar yaratish imkoniyatini oshiradi. Bu jarayonda quyidagi jihatlarning muhim ahamiyatga ega:

- Innovatsion mahsulotlar: Foydali iqtisodiy ko'rsatkich yangi mahsulotlar yoki xizmatlar ishlab chiqishga yordam beradi. Bular bozorda raqobatchilardan ustun kelishga va mijozlarning ehtiyojlarini qondirishga imkon beradi.

- Tadqiqot va rivojlantirish:

O'z imkoniyatlarini kengaytirish istagida korxonalar tadqiqot va rivojlantirishga ko'proq sarmoya kiritadilar. Bu yangi texnologiyalarni, jarayonlarga yangiliklarni va yaxshilanishlarni kiritishga olib keladi.

- Bozorni diversifikatsiya qilish:

Yuqori iqtisodiy foyda zamonaviy bozor sharoitlarida diversifikatsiya qilish imkonini beradi. Korxonalar o'z mahsulotlari va xizmatlarini turli sohaga yoki yangi bozor segmentlariga chiqarish orqali risklarni kamaytirishi va yangi mijozlar bazasini yaratishi mumkin.

- Ijtimoiy va ekotizim ijobiy ta'siri:

Foydali iqtisodiy ko'rsatkichlar orqali korxonalar ijtimoiy loyihalarga yoki ekologik tashabbuslarga sarmoya kiritishi mumkin. Bu ularning jamiyatdagi obro'sini oshirishga va yanada kengayishga imkon beradi.

- Muvofiqlik va moslashuvchanlik: Yangi imkoniyatlarni yaratishda mehnat va resurslarni samarali jalb qilish muhimdir. Yuqori iqtisodiy foyda korxonalar o'z strategiyalarini tezda moslashtirishga imkon beradi, bu esa bozor talablariga javob berishga yordam beradi.

2. Investitsiyalarga ko'proq qiziqish: Yuqori iqtisodiy foyda investorlar uchun jozibadorlikni oshiradi, bu esa qo'shimcha kapital va resurslarni jalb qilishga yordam beradi. Bu, o'z navbatida, korxonani rivojlantirish va raqobatbardoshligini oshirishga olib keladi. Bu jarayon quyidagi jihatlar bilan tushuntirilishi mumkin:

Yuqori daromad kutilmalari: Investorlar yuqori iqtisodiy foydaga ega bo'lgan korxonalarga sarmoya kiritishga qiziqish bildiradilar, chunki bu ularga yuqori daromad olish imkonini beradi

Risklarni kamaytirish:

Yuqori foydali korxonalar sarmoya uchun xavf darajasini kamaytiradi. O'z foydasi bilan ishlab chiqilgan barqarorlik investorlar uchun muhimdir, chunki ular ko'proq ishonch hosil qiladilar.

Resurslar diversifikatsiyasi: Investorlar turli sohalarga sarmoya kiritib, o'z portfellarini diversifikatsiya qilishlarini xohlaydilar. Yuqori iqtisodiy foyda buni amalga oshirishga yordam beradi, chunki investorlar bir korxonadan ko'proq manfaat olishni kutishadi.

Tezkor innovatsiyalar: Investitsiyalar korxonalarda innovatsion tadqiqotlar va joriy etishlarga olib keladi. Bu jarayondagi resurslar va kapital qo'shilishi, o'z navbatida, yangi mahsulotlar yoki xizmatlar yaratishga imkon beradi.

Raqobatbardoshlikni oshirish: Qo'shimcha investitsiyalar korxonalarga ishlab chiqarish imkoniyatlarini kengaytirishga, xizmatlarni yaxshilashga va marketing strategiyalarini kuchaytirishga yordam beradi. Bu esa raqobatchilar bilan kurashishda qo'shimcha ustunlik yaratadi. Investorlarning qiziqishi yuqori iqtisodiy foyda bilan chuqur bog'liq bo'lib, bu korxonalarning rivojlanishiga va bozor imkoniyatlarini yanada kengaytirishiga xizmat qiladi. Buning natijasida, iqtisodiy o'sish va muvaffaqiyatli rivojlanish ta'minlanadi.

3. Rahbarlik qarorlari: Korxonaning yuqori iqtisodiy foydasi rahbarlarga strategik qarorlar qabul qilishda yordam beradi. Bu ko'rsatkich, rejalashtirish jarayonida, investitsiyalarni istiqbolli sohalarga yo'naltirishda va resurslarni samarali taqsimlashda yordam beradi.

4. Marketing strategiyalarini rivojlantirish: Iqtisodiy foyda bozorni o'rganishda va marketing faoliyatini yanada samarali amalga oshirishda yordam beradi. Bu jarayon quyidagi jihatlardan iborat:

Mijozlarga qaratilgan strategiyalar: Yuqori iqtisodiy foyda bilan korxonalar, o'z mijozlarining ehtiyojlariga va xohishlariga e'tibor berishadi. Marketing tadqiqotlari yordamida mijozlar haqidagi ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilish imkonini beradi, shunda ular o'z mahsulot va xizmatlarini shunday taklif qilishlari mumkin.

Raqobatchilar bilan solishtirish: Iqtisodiy foyda va marketing faoliyati orqali korxonalar raqobatchilarining kuchli va zaif tomonlarini tahlil qilish imkoniga ega bo'lishadi. Bu raqobat strategiyalarini ishlab chiqish va o'z zaxiralarini qanday yaxshilash kerakligini aniqlashda yordam beradi.

Yangi bozorlarni kashf etish: Mavjud resurslar va iqtisodiy foyda, korxonalar yangi bozorga kirish imkoniyatlarini o'rganishga yordam beradi. Strategiyalarni rivojlantirishda, korxonalar yangi mijozlarni jalb qilish va yangi xizmatlarni yaratish imkoniyatlarini ko'rib chiqishadi.

Tovar va xizmatlarni innovatsiyalash: Marketing strategiyasini ishlab chiqish jarayonida, korxonalar yangi mahsulot yoki xizmatlarni taklif qilish maqsadida innovatsiyalarni joriy etishda yordam oladilar. Bu jarayon ularga bozorga tezda kirishga va raqobatda yutishga yordam beradi.

Maqsadli auditoriyani aniqlash: Iqtisodiy foyda tarkibidagi ma'lumotlar, kimlar korxonaning maqsadli auditoriyasi ekanligini aniqlashda muhim ahamiyatga ega. Bu esa marketing strategiyalarini aniqroq va samaraliroq ishlab chiqishga imkon beradi

5. Xodimlarni motivatsiya qilish: Yana bir muhim jihati, yuqori iqtisodiy foyda xodimlarni motivatsiya qilish uchun qo'shimcha imkoniyatlarni taqdim etadi. Ishchilar o'z ishining samarali ekanligini ko'rishlari bilan, korxonaning umumiy maqsadlariga erishishda faol ishtirok etishga qiziqish bildirishadi.

6. Ijtimoiy va ekologik mas'uliyat: Iqtisodiy foyda, ijtimoiy mas'uliyatni hisobga olgan holda, korxonalarining ekologik va ijtimoiy masalalarga bo'lgan

munosabatini belgilaydi. Ular o'z foydasini oshirish bilan birga, atrof-muhit va jamiyatga ijobiy ta'sir ko'rsatish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Iqtisodiy foyda, shuningdek, korxonaning raqobatbardoshligini oshirish, moliyaviy barqarorlikni ta'minlash va uzoq muddatli muvaffaqiyat strategiyalarini ishlab chiqishda juda muhimdir.

1. Bozor raqobati:

- **Raqobat ustunligi:** Yuqori iqtisodiy foyda korxonaga raqobatchilarga qaraganda kuchliroq pozitsiyani egallash imkonini beradi. Bu korxonaga mahsulot va xizmatlarini yaxshilash, narxlarni moslashtirish, marketing va reklama xarajatlarini ko'paytirish orqali o'z ustunligini mustahkamlashi mumkin.

- **Mijozlarni jalb qilish va ushlab qolish:** Yuqori foyda korxonaga mijozlarga yaxshiroq shartlar va imkoniyatlar taklif qilish orqali ularni jalb qilish va saqlab qolish imkoniyatini beradi.

- **Investitsiyalarni jalb qilish:** Yuqori foyda korxonani investorlar uchun jozibador qiladi, chunki investorlar o'sish va yuqori daromad keltiradigan korxonalariga sarmoya kiritishni afzal ko'radilar.

- **Bozor ulushini kengaytirish:** Yuqori foyda korxonaga bozor ulushini kengaytirishga va yangi geografik bozorlarga kirishga imkon beradi.

2. Risklarni boshqarish:

- **Xavfsizlik fondi:** Iqtisodiy foyda korxonaga moliyaviy xavfsizlik fondini yaratish va kutilmagan iqtisodiy shoklar yoki boshqa risklarni bartaraf etishga yordam beradi.

- **Risklarni baholash va kamaytirish:** Iqtisodiy foyda korxonaga o'z faoliyatidagi risklarni baholash va ularni kamaytirish uchun turli strategiyalarni ishlab chiqish imkonini beradi.

- **Sug'urta va zaxira yaratish:** Yuqori foyda korxonaga sug'urta qilish yoki zaxira fondlarini yaratish uchun zarur mablag'larni ajratish imkoniyatini yaratadi.

- **Investitsiyalarni riskli yo'nalishlarga jalb qilish:** Yuqori iqtisodiy foyda korxonaga riskliroq, lekin yuqori daromad keltirishi mumkin bo'lgan investitsiya loyihalarini amalga oshirish imkonini beradi.

3. Resurslar taqsimoti:

- Samarali taqsimot: Iqtisodiy foyda korxonaga resurslarni (moliya, xodimlar, texnologiya) samarali taqsimlashga yordam beradi. Korxonaga foydaliroq sohalarga ko'proq resurslar ajratishi mumkin.
- Innovatsiya va tadqiqotlarga yo'naltirish: Yuqori foyda korxonaga o'z tadqiqot va ishlanmalariga sarmoya kiritishga imkon beradi va innovatsiyalarni rag'batlantiradi.
- Xodimlarni rivojlantirish: Korxonaga iqtisodiy foyda yordamida o'z xodimlarini o'qitish va ularning malakasini oshirish orqali inson kapitaliga sarmoya kiritishi mumkin.
- Operatsion samaradorlik: Iqtisodiy foyda korxonaga o'z operatsion jarayonlarini takomillashtirish, xarajatlarni kamaytirish va samaradorlikni oshirish uchun mablag' ajratish imkonini beradi.

4. Uzoq muddatli strategiya:

- Maqsadlarni belgilash: Iqtisodiy foyda korxonaga uzoq muddatli maqsadlarni belgilash va ularga erishish yo'lida strategik rejalarni ishlab chiqishga yordam beradi.
- Barqaror o'sish: Yuqori iqtisodiy foyda korxonaga barqaror o'sish va rivojlanishga imkon beradi.
- Investitsiya va innovatsiyalar: Iqtisodiy foyda korxonaga uzoq muddatli strategiyalarini amalga oshirish uchun tadqiqot, ishlanmalar, yangi texnologiyalarga sarmoya kiritish imkonini beradi.
- Raqobatbardoshlikni saqlab qolish: Yuqori foyda korxonaga uzoq muddatli raqobatbardoshlikni saqlab qolishga yordam beradi.

5. Ijtimoiy mas'uliyat:

- Ijtimoiy loyihalarni qo'llab-quvvatlash: Iqtisodiy foyda korxonaga ijtimoiy mas'uliyat loyihalariga, xayriya ishlariga va jamiyat rivojlanishiga hissa qo'shish imkonini beradi.

- Atrof-muhitga e'tibor: Korxonalar iqtisodiy foyda orqali ekologik jihatdan barqaror usullarni joriy etish va atrof-muhitni muhofaza qilishga sarmoya kiritishi mumkin.
- Obro'ni oshirish: Ijtimoiy mas'uliyatli faoliyat yuritayotgan korxonalar o'z obro'sini oshiradi, mijozlar va xodimlarning ishonchini qozonadi.
- Barqaror rivojlanish: Iqtisodiy foyda korxonaga ijtimoiy va ekologik mas'uliyatli bo'lish orqali barqaror rivojlanishga erishishga yordam beradi.

Xulosa:

Iqtisodiy foyda korxonalar uchun faqatgina moliyaviy muvaffaqiyat ko'rsatkichi emas, balki uning barqaror rivojlanishi, strategik maqsadlarga erishishi va jamiyatga foyda keltirishi uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Yuqorida keltirilgan jihatlar shuni yaqqol ko'rsatadi:

- Risklarni boshqarish va moliyaviy barqarorlik: Iqtisodiy foyda korxonaga kutilmagan xavf-xatarlarga qarshi moliyaviy xavfsizlik fondini yaratish, risklarni baholash va kamaytirish, sug'urta va zaxira fondlarini shakllantirish, hamda riskliroq, lekin yuqori daromad keltiradigan investitsiya loyihalariga mablag' yo'naltirish imkonini beradi.
- Resurslarni samarali taqsimlash: Iqtisodiy foyda korxonaga o'z resurslarini (moliya, xodimlar, texnologiya) oqilona va samarali taqsimlash, innovatsiyalarni rag'batlantirish, xodimlarning malakasini oshirish va operatsion samaradorlikni oshirish uchun mablag' ajratish imkonini beradi.
- Uzoq muddatli strategik rivojlanish: Iqtisodiy foyda korxonaga uzoq muddatli maqsadlarni belgilash, barqaror o'sishni ta'minlash, tadqiqot va ishlanmalarga sarmoya kiritish hamda raqobatbardoshlikni saqlab qolish uchun muhim omil hisoblanadi.
- Ijtimoiy mas'uliyat va barqarorlik: Iqtisodiy foyda korxonaga ijtimoiy loyihalarni qo'llab-quvvatlash, atrof-muhitga e'tibor qaratish, o'z obro'sini oshirish va ijtimoiy hamda ekologik mas'uliyatli faoliyat olib borish orqali barqaror rivojlanishga erishish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar: "Iqtisodiy statistika" va "Makroiqtisodiy statistika" darsliklari, "Matematik iqtisodiyot" darsliklari, Internet axborot resurslari, Oliy ta'lim iqtisodiyot fani, "Xalqaro iqtisodiyot" fani, "Moliya" va "Pul-kredit siyosati" darsliklari, "Ekonometrika" va "Statistika" darsliklari, foydalanildi.